

**Правнича наука та
законодавство України:
європейський вектор
розвитку в умовах воєнного
стану**

Монографію видано з нагоди 30-річчя з дня заснування Національної академії правових наук України.

У роботі розглянуто стратегічні напрями розвитку української держави, правової науки, громадянського суспільства в період воєнного стану; теоретико-правові основи становлення і розвитку системи національної безпеки й оборони України; правові засади відновлення економіки України та відшкодування збитків, заподіяних державі, юридичним і фізичним особам, природним ресурсам; вектор європейської інтеграції як основний напрям розбудови українського законодавства; підстави і правові механізми притягнення осіб держави-агресора до кримінальної відповідальності за вчинення на території України воєнних злочинів.

Видання розраховане на парламентарів, посадових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування та правопорядку, науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх, хто цікавиться питаннями правової науки.

*До 30-річчя
Національної академії
правових наук України*

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПРАВНИЧА НАУКА
ТА ЗАКОНОДАВСТВО
УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ВЕКТОР РОЗВИТКУ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Монографія

Харків
«Право»
2023

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України *В. А. Журавель* (співголова); д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України *Н. С. Кузнецова* (співголова); д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України *О. М. Бандурка*; д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України *Ю. Г. Барабаш*; д-р юрид. наук, проф. *В. С. Батургарєєва*; д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України *Ю. В. Баулін*; д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України *Ю. П. Битяк*; д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України *А. Б. Гриняк*; д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України *О. О. Кот*; д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України *О. Д. Крупчан*; д-р юрид. наук, проф. *В. М. Махінчук*; д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України *Н. М. Оніщенко*; д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України *В. Г. Пилипчук*; д-р юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України *С. Г. Сєрьогіна*; д-р юрид. наук, проф., акад. НАПрН України *О. В. Скрипнюк*

*Рекомендовано до друку президією
Національної академії правових наук України
(постанова № 133/5 від 29 вересня 2023 р.)*

П68 **Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану : монографія / редкол.: В. А. Журавель (співголова), Н. С. Кузнецова (співголова), О. М. Бандурка та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. – Харків : Право, 2023. – 902, [2] с.**

ISBN 978-966-998-569-9

Монографію видано з нагоди 30-річчя з дня заснування Національної академії правових наук України. У роботі розглянуто стратегічні напрями розвитку української держави, правової науки, громадянського суспільства в період воєнного стану; теоретико-правові основи становлення і розвитку системи національної безпеки й оборони України; правові засади відновлення економіки України та відшкодування збитків, заподіяних державі, юридичним і фізичним особам, природним ресурсам; вектор європейської інтеграції як основний напрям розбудови українського законодавства; підстави і правові механізми притягнення осіб держави-агресора до кримінальної відповідальності за вчинення на території України воєнних злочинів.

Видання розраховане на парламентарів, посадових осіб органів державної влади, місцевого самоврядування та правопорядку, науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх, хто цікавиться питаннями правової науки.

УДК 34(477)“36”+341.17(4)

ЗМІСТ

Передмова	3
-----------------	---

Розділ 1

Стратегічні напрями розвитку Української держави та правової науки: виклики сьогодення

1.1. Реалізація державної політики у правовій сфері – головне завдання правничої науки	7
1.2. Правнича наука України в умовах воєнного стану	18
1.3. Право України в умовах війни	28
1.4. Державний суверенітет і територіальна цілісність – фундаментальні засади розбудови української державності	43
1.5. Форма правління України в умовах євроінтеграції: традиції і новації	73
1.6. Потребова доктрина основоположних (буттєвих) прав і свобод людини	83
1.7. Механізм забезпечення прав людини та їх обмеження в умовах воєнного стану	100
1.8. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної влади в умовах воєнного стану й відбудови України	129
1.9. Напрямки вдосконалення публічного управління в Україні післявоєнного періоду в контексті її європейського та північноатлантичного вибору	146

Розділ 2

Громадянське суспільство України в період воєнного стану

2.1. Екзистенційні виклики громадянського суспільства	172
2.2. Посилення взаємодії громадянського суспільства та держави: консолідація патріотичних сил	188
2.3. Правова регламентація волонтерського руху як елемента громадянського суспільства	202
2.4. Правове забезпечення взаємодії Збройних Сил України з громадянським суспільством	221
2.5. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб, забезпечення та захист їхніх прав	235

Розділ 3

Вектор європейської інтеграції як основний напрям розбудови українського законодавства

3.1. Набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС і етапи на шляху вступу до Європейського Союзу	246
--	-----

3.2. Принципи європейського права, джерела права ЄС, основні методологічні засади зближення українського та європейського права	266
3.3. Правові основи та пріоритетні напрями адаптації національного законодавства України до права ЄС.....	285
3.4. Забезпечення якості національного законодавства з позиції євроінтеграційних процесів	306
3.5. Вплив євроінтеграційного вектора на етапі планування та прогнозування українського законодавства.....	321
3.6. Інституційний дизайн конституційної юстиції: ключові напрями імплементації європейських стандартів.....	338
3.7. Науково-правова експертиза як дієвий інструмент розбудови українського законодавства.....	358
3.8. Правовий моніторинг як інструмент євроінтеграційної правової політики	367

Розділ 4

Підстави і правові механізми притягнення осіб держави-агресора до кримінальної відповідальності за вчинення на території України воєнних злочинів

4.1. Кримінально-правова та кримінологічна характеристика воєнних злочинів, що вчиняються в умовах збройної агресії російської федерації проти України.....	385
4.1.1. Поняття воєнних злочинів за Кримінальним кодексом України, Женевськими конвенціями 1949 р. та Римським статутом Міжнародного кримінального суду	385
4.1.2. Збройна агресія РФ проти України та злочинність: до аналізу криміногенного симбіозу	412
4.1.3. Порушення законів та звичаїв війни: сучасні моделі криміналізації	436
4.2. Процесуальні та криміналістичні аспекти кримінального провадження щодо воєнних злочинів, учинених військовослужбовцями російської федерації на території України ...	455
4.2.1. Актуальні питання забезпечення ефективності досудового розслідування воєнних злочинів, що вчиняються на території України	455
4.2.2. Фіксація доказів вчинення воєнних злочинів	480
4.2.3. Використання технологій штучного інтелекту та спеціальних знань у розслідуванні воєнних злочинів	491
4.3. Механізм притягнення до кримінальної відповідальності осіб держави-агресора за вчинення на території України воєнних злочинів	503

4.3.1. Міжнародний досвід притягнення до кримінальної відповідальності за воєнні злочини: історія та сучасність	503
4.3.2. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду щодо воєнних злочинів, учинених на території України	520
4.3.3. Утворення спеціального міжнародного трибуналу для розгляду воєнних злочинів, учинених особами держави-агресора на території України: правові проблеми та шляхи їх розв'язання	545
4.3.4. Міжнародно-правові механізми розслідування воєнних злочинів на території України.....	576

Розділ 5

Теоретико-правові основи становлення і розвитку системи національної безпеки й оборони України

5.1. Глобальні трансформації міжнародного правопорядку та їх вплив на системи національної, колективної та міжнародної безпеки	593
5.2. Концептуальні засади становлення і розвитку права національної безпеки та військового права в Україні	611
5.3. Створення та організація діяльності системи військової юстиції в контексті євроатлантичної інтеграції України	627
5.4. Міжнародно-правові стандарти захисту прав і безпеки людини в інформаційній сфері	643
5.4.1. Формування та розвиток міжнародно-правових стандартів щодо прав і свобод людини	643
5.4.2. Інформаційні права в класифікації прав людини.....	645
5.4.3. Зміст прав і свобод людини в інформаційному суспільстві згідно з нормами міжнародного права	653
5.5. Протидія негативним інформаційно-психологічним впливам на людину й суспільство в умовах інформаційної війни рф проти України	665
5.5.1. Соціогуманітарні та психологічні аспекти захисту інформаційно-психологічної безпеки людини	665
5.5.2. Інформаційно-психологічний і правовий аспекти маніпулювання масовою політичною свідомістю.....	672
5.5.3. Механізми деструктивного впливу засобів масової комунікації на суспільну й особистісну свідомість.....	675
5.5.4. Протидія негативним інформаційним впливам на людину й суспільство в умовах інформаційної війни	682
5.6. Правові засади становлення системи демократичного контролю над сектором безпеки і оборони України відповідно до стандартів країн – членів ЄС і НАТО	686

5.6.1. Проблема стандартів в організації демократичного контролю за діяльністю сил безпеки і оборони в країнах ЄС і НАТО.....	686
5.6.2. Формування правових основ демократичного контролю і нагляду за додержанням законодавства суб'єктами сектору безпеки і оборони України.....	694
5.7. Сучасний кримінально-правовий вимір національної безпеки України	704

Розділ 6

Правові засади відновлення економіки України та відшкодування збитків, заподіяних державі, юридичним і фізичним особам, природним ресурсам

6.1. Правові аспекти відродження економіки України та механізми її модернізації в контексті інтеграції у європейський простір	723
6.1.1. Правовий погляд на відродження економіки деокупованих територій	723
6.1.2. Концептуально-правові та прогностичні засади стратегії відновлення економічного потенціалу України	731
6.1.3. Правові аспекти використання потенціалу публічно-приватного партнерства для відродження економіки України в контексті інтеграції у європейський простір	739
6.2. Правове забезпечення створення сприятливого середовища для бізнесу й залучення іноземних інвестицій	748
6.2.1. Упровадження в правову систему України досвіду ЄС у сфері розвитку дослідницьких інфраструктур.....	748
6.2.2. Правові євроінтеграційні аспекти розвитку цифрової економіки України	763
6.2.3. Правове забезпечення екологічно збалансованого використання природних ресурсів у контексті європейських вимірів відновлення економіки України	779
6.2.4. Удосконалення правового регулювання розвитку національної інноваційної системи та механізмів комерціалізації результатів наукової діяльності з метою набуття членства в ЄС	801
6.2.5. Удосконалення податкового законодавства як передумова створення сприятливого бізнес-середовища в Україні	820
6.2.6. Удосконалення державної підтримки малих і середніх підприємств як засіб післявоєнного відновлення економіки України	835
6.3. Правові аспекти відбудови територіально-містобудівних об'єктів і забезпечення житлових прав громадян України	851
6.3.1. Механізм правового регулювання відбудови територіально-містобудівних об'єктів.....	851

6.3.2. Житлова політика в умовах післявоєнної відбудови країни та правові гарантії житлових прав громадян	857
6.4. Правові підстави та механізми відшкодування шкоди, заподіяної збройною російською агресією	866
6.4.1. Проблеми відшкодування майнової шкоди, завданої пошкодженням нерухомого майна внаслідок збройної агресії російської федерації: цивільно-правові аспекти	866
6.4.2. Передумови відшкодування майнової шкоди, завданої пошкодженням нерухомого майна внаслідок збройної агресії російської федерації	875
6.4.3. Правові перспективи розгляду судами України позовів до рф про відшкодування шкоди. Проблема обмеження юрисдикційного імунітету рф	882
6.4.4. Переосмислення усталених підходів до умов деліктної відповідальності в контексті відшкодування шкоди, завданої збройною агресією росії	889
Авторський колектив	892

Наукове видання

ПРАВНИЧА НАУКА ТА ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Монографія

Видається в авторській редакції

Коректор *П. О. Білоус*

Технічні редактори *А. Т. Гринченко, О. А. Лисенко*

Підписано до друку 30.09.2023.

Формат 70×100/16. Папір офсетний. Гарнітура Schoolbook.

Ум. друк. арк. 73. Обл.-вид. арк. 50. Тираж 300 прим.

Вид. № 3201

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
вул. Чернишевська, 80, Харків, 61002, Україна
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 4219 від 01.12.2011

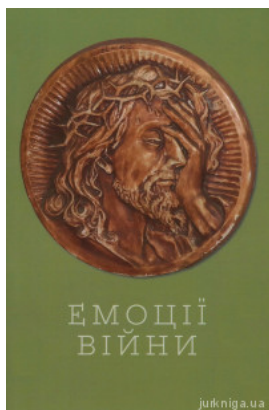
Виготовлено у друкарні ТОВ «ПРОМАРТ»,

вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна

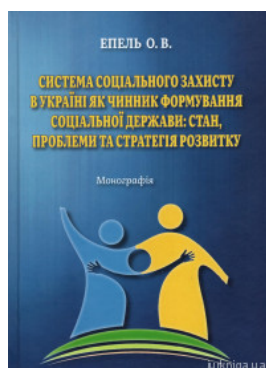
Тел. (057) 717-25-44

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 5748 від 06.11.2017

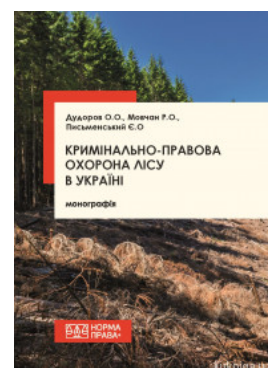
Книги, які можуть вас зацікавити

Емоції війни

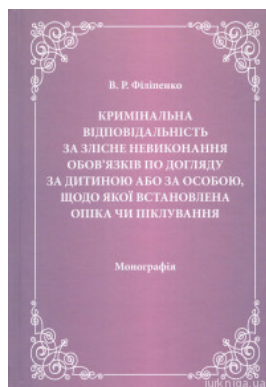
Система соціального захисту в Україні як чинник формування соціальної держави: стан, проблеми та стратегія розвитку

Кримінально-правова охорона лісу в Україні

Суспільна мораль та антропологія в Україні: кримінально-правовий дискурс

Кримінальна відповідальність за злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування

Кримінальна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції. 2022 рік

Перейти до галузі права
Теорія держави і права

[Перейти на сайт](#) →